

Motion till riksdagen

1988/89: So492

av Daniel Tarschys och Karin Ahrland både (fp)

Rättsläkarverksamheten

Rättsmedicinsk verksamhet består i att utföra rättsmedicinska undersökningar av levande och avlidna personer, samt att avge utlåtanden om skadors och sjukdomars uppkomsträtt och svårighetsgrad samt om orsaks samband mellan handling eller andra förhållanden och effekt.

Den rättsmedicinska verksamheten utövades i Sverige fram till 1940 i första hand av provinsialläkare och stadsläkare m.fl. 1938 övertog Karolinska institutets rättsmedicinska institution verksamheten för Stockholm med omgivning. 1945 inrättades en rättsläkarstation i Stockholm, i Lund 1951, i Göteborg 1963, i Umeå 1964, i Uppsala 1965 och i Linköping 1975. Verksamheten var underställd dåvarande medicinalstyrelsen och sedermera socialstyrelsen.

1971 lade socialstyrelsen fram en utredning om den fortsatta utbyggnaden av rättsläkarväsendet. Man gjorde en gränsdragning mellan rättsläkarnas och allmänpatologernas obduktionsverksamhet och menade att de typer av fall som skickas till en rättsläkarstation för undersökning endast i undantagsfall skulle utföras av patolog emedan dessa saknar nödig kompetens för bedömning av onaturliga dödsfall såsom olyckor, förgiftningar, mord-dråp etc.

I den s. k. översynsutredningen (ÖSoS/1978) för socialstyrelsen framkastas förslag att rättsmedicin jämte rättspsykiatri skulle överföras till landstingen.

I regeringens proposition (1979/80:6) om socialstyrelsens uppgifter och organisation m. m. förutskickades att en särskild utredningsman skulle kallas för att kartlägga behovet och omfattningen av rättsmedicinsk service samt närmare utreda i vilka organisatoriska former denna service skulle tillhandahållas. Därvid skulle belysas förutsättningarna för att överföra det rättsmedicinska undersökningsväsendet till sjukvårdshuvudmännen. Utredningen inleddes 1983 och lade fram sitt betänkande 1986 (DsS 1986:3).

Man föreslog att statens rättsläkarstationer, den kemiska avdelningen vid statens rättskemiska laboratorium samt statens kriminaltekniska laboratorium förs samman och bildar en egen myndighet som skall benämnas statens rättstekniska laboratorium antingen underställd rikspolisstyrelsen eller direkt underställd justitiedepartementet. Utredaren föreslog vissa åtgärder för att läkare i högre utsträckning än vad som sker i dag skall utfärda dödsbevis varvid han förmodade att antalet sådana undersökningar kraftigt skulle minska inom den rättsmedicinska organisationen.

Betänkandet har remissbehandlats. Merparten av remissinstanserna ställde sig positiva till den föreslagna organisatoriska förändringen medan bl. a. NUU (nämnden för universitetssjukhusens utbyggnad) fortfarande menar att landstingen vore den lämpligaste huvudmannen för den rättsmedicinska verksamheten. Överdirektören och chefen för statens förhandlingsnämnd Svante Englund har utrett frågan vidare och sammanställt en lagrådsremiss med förslag till "Lag om omhändertagande och undersökningar av avlidna". Denna remiss har dock ej lämnat departementet utan frågan är fortfarande under beredning.

Sedan betänkandet från 1986 framlades har intet förslag framlagts. I drygt 10 år har således huvudmanfrågan för statens rättsläkarstationer varit föremål för utredning och övervägande. Under denna tid har man sökt hålla verksamheten flytande på en oförändrad bemanningsnivå. Arbetsvolymen, som är helt styrd av den gällande lagstiftningen, har inte kunnat påverkas av vare sig socialstyrelsen eller av de enskilda rättsläkarstationerna. Inflödet av undersökningsfall har under denna tid ökat ca 10%, vilket i första hand beror på det ökade antalet avlidna i landet. De undersökta fallens karaktär har under samma tid blivit betydligt mycket mer komplicerade beroende på den ökade mängden våldsbrott i samhället men också en ökad tendens till anmälningar av t. ex. felbehandlingsfall i sjukvården, s. k. polismisshandel m. m.

Det har alltid varit svårt att rekrytera läkare till rättsmedicinsk verksamhet på grund av arbetets speciella karaktär. Denna svårighet har accentuerats ytterligare av ovissheten om verksamhetens framtid men också av den stora arbetsbelastningen som väsentligt skiljer sig från annat läkararbete. F. n. utför en svensk rättsläkare mellan 600 och 700 obduktioner per år. Risken för felbedömningar är uppenbar, och på senaste tiden har även rättsläkarstationernas funktion börjat svikta i så måtto att handläggningstiderna successivt ökar. Semester och jourkompensationer har ej kunnat tas ut. Som exempel kan nämnas rättsläkarstationen i Lund där fyra läkare har 150 semesterdagar inestående och 450 timmars jourkompensation som ej kunnat uttas i avtalsenlig ledighet. För närvarande finns drygt 500 ärenden på stationen som ej är färdiga för expediering varför anhöriga, polis m. fl. tvingas avvakta med bouppteckningar, utredningar etc.

I en skrivelse (1988-12-08) har socialstyrelsen nyligen meddelat rättsläkarstationern att man på grund av ett förväntat underskott om ca 2,5 milj.kr. för budgetåret 1988/89 måste säga upp all personal som ej är tillsvidareförordnad och att man ej längre kan anställa vikarier på tjänster som ej är besatta. Av de 24 tjänster för rättsläkare som finns i landet är för närvarande endast 16 besatta. Verksamheten kan därmed ej bedrivas på tillfredsställande sätt och olika typer av neddragningar i servicen åt de rättsvårdande myndigheterna har aviserats av föreståndarna på de olika stationerna.

Det är synnerligen allvarligt att den rättsmedicinska verksamheten på detta sätt dras ner så att den inte kan tillgodose samhällets behov av rättsmedicinsk service. Enskilda människor som utsatts för våld som incest och misshandel blir härigenom lidande liksom rättssäkerheten.

Det är mot denna bakgrund nödvändigt att riksdagen nu reagerar och begär omedelbara insatser från regeringens sida för att ge stabilitet och stadga åt den rättsmedicinska verksamheten. Dels måste klarhet skapas om det framtida huvudmannaskapet för rättsmedicinen, dels bör verksamheten tillföras resurser så att elementära krav på rättssäkerhet kan tillfredsställas.

Mot. 1988/89
So492

Regeringen bör återkomma till riksdagen i båda dessa frågor. För akuta insatser under den närmaste tiden föreslår vi att riksdagen beviljar 3 miljoner utöver det anslag som är uppfört i årets budgetproposition.

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställs

1. riksdagen hos regeringen begär förslag till riktlinjer för den framtida rättsmedicinska verksamheten.
2. att riksdagen under anslaget E 4 Statens rättsläkarstationer beviljar 5 milj. kr. utöver det av regeringen föreslagna beloppet.

Stockholm den 25 januari 1989

Daniel Tarschys (fp)

Karin Ahrland (fp)

